

Pedagogy

- Zbirnyk..., 2009* – Zbirnyk naukovo-metodychnykh prats vykladachiv ta studentiv Luts'koho pedahohichnoho koledzhu (Vypusk 2). – Lutsk: Luts'kyi pedahohichnyi koledzh, 2009. – 288 s.
- Spohady..., 1990* – Spohady pro Sukhomlyns'koho/ Uporiad. S.P. Zavaloka. – K.: Rad. shk., 1990 – 223 s.
- Sukhomlyns'kyi, 1976* – Sukhomlyns'kyi V. O. Dukhovnyi svit shkoliara / V. O. Sukhomlyns'kyi // Vybr. tvory: V 5-ty t. – K.: Rad. shkola, 1976. – T. 1. – S. 209-402.
- Sukhomlyns'kyi, 1977* – Sukhomlyns'kyi V.O. Nashi vchyteli, vykhovатели // Sukhomlyns'kyi V. O. Vybrani tvory v piaty tomakh. – t.4. – K.: Rad. shkola, 1977. – S. 49-65.
- Sukhomlyns'kyi, 1977* – Sukhomlyns'kyi V. O. Na nashii sovisti liudyna / Sukhomlyns'kyi V. O. // Vybr. tvory: V 5-ty t. – K.: Rad. shkola, 1977. – T. 5. – S. 203-217.
- Sukhomlyns'kyi, 1977* – Sukhomlyns'kyi V.O. Pedahohichna kultura vchytelia // Sukhomlyns'kyi V. O. Vybrani tvory v piaty tomakh. – T.4. – K.: Rad. shkola, 1977. – S.450-464.
- Sukhomlyns'kyi, 1976* – Sukhomlyns'kyi V.O. Rozмова z molodym dyrektorom shkoly. Besida 1. Osnovni problemy tvorchoi pratsi vchytelia // Vybr. tvory v 5 t. – K., 1976. – T.4. – 489 s.
- Sukhomlyns'kyi, 1976* – Sukhomlyns'kyi V. O. Sto porad vchytelevi / Sukhomlyns'kyi V. O. // Vybr. tvory : V 5-ty t. – K.: Rad. shkola, 1976. – T.2. – 657 s.

УДК 373.3.013(092)

Олена Сергійчук

ПОГЛЯД В. СУХОМЛИНСЬКОГО НА ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ СВОБОДИ І ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Автор у статті розглядає взаємозалежність свободи і відповідальності як базових характеристик особистості. Розглядається тлумачення цих дефініцій у словникових джерелах, а також сучасними педагогами і психологами. Велика увага автором надається поглядам В. Сухомлинського щодо взаємозалежності свободи і відповідальності молодших школярів у закладі середньої освіти.

Автор акцентує увагу на змінах в початковій ланці освіти. Зазначаючи, що молодший шкільний вік характеризується стрімким розвитком та динамічними змінами особистості дитини та є важливим етапом формування пізнавальної мотивації школярів. Обґрунтовує основні завдання сучасної початкової освіти. Нова українська школа, на думку автора, має забезпечувати всебічний розвиток індивідуальності дитини як особистості та найвищої цінності суспільства на основі виявлення її задатків, здібностей, бажання навчатися, бути вихованим та відповідальним, свідомо дотримуватись поставлених перед ним завдань початкової школи.

Ключові слова: *початкова школа, свобода, відповідальність, молодші школярі, нова українська школа, базові характеристики особистості, погляди В. Сухомлинського.*

The author in the article considers the interdependence of freedom and responsibility as the basic characteristics of the person. The interpretation of these definitions in vocabulary sources, as well as modern teachers and psychologists is considered. Great attention is paid to the views of V.Sukhomlinsky on the interdependence of freedom and responsibility of junior high school students in the establishment of secondary education.

The author focuses on the changes in the initial part of education. Noting that the younger school age is characterized by rapid development and dynamic changes in the personality of the child and is an important stage in the formation of cognitive motivation of schoolchildren. Justifies the main tasks of modern elementary education. According to the author, the new Ukrainian school should ensure the comprehensive development of the child's individuality as a personality and the highest values of society on the basis of revealing her desires, abilities, the desire to study, be educated and responsible, and consciously adhere to the tasks set for him in the elementary school.

Of particular value in this context are changes in the initial link of education. The younger school age is characterized by rapid development and dynamic changes in the personality of the child, and therefore is an important stage in the formation of cognitive motivation of schoolchildren. The task of

modern primary education can not be realized without creating a special, fundamentally new educational environment in which a child can enjoy the educational process, feel successful and independent, because as noted V. Sukhomlynsky, formation and development of the individual directly depend on the conditions in which is the child, but how she feels in her.

Keywords: *elementary school, new Ukrainian school, freedom, responsibility, younger schoolchildren, basic characteristics of personality, views of V. Sukhomlynsky.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку освіти в Україні визначається реформуванням її концептуальних, структурно-організаційних засад, орієнтацією на духовне вдосконалення особистості, розвиток її індивідуальності. Сучасна педагогічна сфера України перебуває на етапі реформування системи освіти на всіх її ланках та перегляду вже існуючих стандартів і вимог. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», яка була ухвалена у грудні 2016 року (Розпорядження КМУ № 988-р від 14.12.16 р.), стала одним з перших кроків до оновлення не тільки змісту освіти, а й організації освітнього процесу в цілому. Цей документ став результатом довготривалого обговорення науковців, педагогів-практиків і батьків школярів. Згідно з цим документом головною метою змін системи середньої освіти стала підготовка нового покоління українців, що прагне до постійного та неперервного розвитку й самовдосконалення.

Особливу цінність у цьому контексті мають зміни в початковій ланці освіти. Молодший шкільний вік характеризується стрімким розвитком та динамічними змінами особистості дитини, а тому є важливим етапом формування пізнавальної мотивації школярів. Завдання сучасної початкової освіти не можна реалізувати без створення особливого, принципово нового освітнього середовища, в якому дитина зможе отримувати задоволення від освітнього процесу, відчувати себе успішною та самостійною, адже як зазначав В.Сухомлинський, становлення та розвиток особистості напряму залежать від умов, в яких знаходиться дитина, та від того як вона себе в них почуває.

Однією з базисних характеристик особистості виступає її свобода і водночас необхідність відповідальності за свої вчинки, свою поведінку, дії, слова. Зазначені особистісні якості визначають стрижень сформованої зрілої особистості, її внутрішню і зовнішню дисциплінованість, її життєву позицію, її громадянськість. Нова українська школа має забезпечувати всебічний розвиток індивідуальності дитини як особистості та найвищої цінності суспільства на основі виявлення її задатків, здібностей, бажання навчатися, бути вихованим та відповідальним, свідомо дотримуватись поставлених перед ним завдань початкової школи.

Новий Стандарт початкової освіти передбачає, що саме нова українська школа (далі – НУШ) відповідно до Закону пропонує нову систему навчання та виховання. Насамперед це буде НУШ, до якої приємно ходити учням: тут прислухаються до їхньої думки, вчать критично мислити,

не боятись висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами.

Педагогічна спадщина Сухомлинського багатогранна й різнопланова, в ній – чимало відповідей на питання, які стосуються проблеми формування особистості. Знати дитину – це та найголовніша точка, де стикаються теорія і практика педагогіки, зазначав педагог.

Неабияку роль на сьогодні для учня відіграє школа, зазначав педагог, неодноразово наголошуючи, що справжня школа – це не тільки місце, де діти набувають знання і вміння, це багатогранне духовне життя дитячого колективу, в якому вихователь і учень об'єднані багатьма інтересами і захопленнями. А дитинство – яскраве, самобутнє, неповторне і найважливіше життя [Сухомлинський, 1981: с. 58].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагоги А. Богуш, Л. Бондар, Н. Волкова, В. Караковський, С. Карпенчук, І. Мартинюк, І. Матюша, О. Савченко, Т. Сущенко, О. Сухомлинська розглядають свободу і відповідальність як якості особистості, що характеризуються прагненням і вмінням оцінювати свою поведінку з точки зору користі або шкоди для суспільства, порівнювати свої вчинки із суспільними нормами, законами. На думку психологів Л. Виготського, Я. Коломинського, А. Реана свобода і відповідальність – це найважливіші характеристики соціально зрілої особистості, що відрізняють її від соціально незрілої.

Створена свого часу В. Сухомлинським «Школа радості» мала своєю метою ввести дітей у світ живої природи, світ спостереження і мислення, дослідити процес розвитку дітей у передшкільний вік. Життя школи розвивалося з ідеї, яка надихала мене, що дитина за своєю природою – допитливий дослідник, відкривач світу. У цій школі під блакитним небом, серед природи, на кургані, в лісі, в саду, біля вогнища, в надвечір'ї діти співпрацюють, а не змагаються [Сухомлинський, 1988: с. 26].

Метою статті є розкриття ідей В. Сухомлинського та їх актуальність у освітньому процесі сучасної загальноосвітньої школи; аналіз дефініцій «свобода і відповідальність» у педагогічній спадщині педагога. Проаналізувати сучасні підходи щодо розуміння взаємозалежності виховання свободи і відповідальності молодших школярів у світлі педагогічних поглядів В.Сухомлинського; обґрунтувати основні погляди педагога на виховання молодших школярів у колективі крізь призму сучасного динамічного суспільства.

Вклад основного матеріалу. Звернемося до тлумачення цих неоднозначних понять у словникових джерелах. В. Даль подає поняття «свободи» як «свою волю, можливість діяти по-своєму, відсутність підпорядкування чужій волі» [Даль, 1982, с. 151]. У Новому тлумачному словнику української мови свобода тлумачиться як «можливість поводитися на свій розсуд, без залежності від кого-небудь, простота і невимушеність» [Новий тлумачний словник..., 1999: с. 167]. У Вікіпедії свобода – це

можливість чинити вибір відповідно до своїх бажань, інтересів і цілей на основі знання об'єктивної дійсності [Вікіпедія, 2017].

В. Сухомлинський виділяє значущість у виховному процесі таких філософських категорій, як воля і свобода. Він зазначив, що надзвичайно складний процес формування сили духу – насамперед волі. Вміння наказати собі, примусити себе. З перших кроків шкільного життя ми вчимо своїх вихованців владарювання духу над тілом. Людина – це воля людська, воля до перемоги над труднощами. Виховувати у собі вольову спрямованість, стійкість і підтримку – це мужність – це справжня краса духу і тіла, переконань і вчинків. Мужність робить людину могутньою і доброю, сильною і ласкавою [Сухомлинський, 1976: с. 82].

Правильне розуміння свободи – це приведення до порядку послідовності свого життя самою людиною. В. Сухомлинський у своїх педагогічних працях постійно розглядає проблему свободи, а отже проблеми вибору. В одній у «Сто порад учителеві» він підкреслює ситуацію вибору у процесі внутрішньої боротьби особистості, не на людях: «Справжня людина та, яка не робить гидоти, непристойності, підлості на самоті. Нехай завжди, коли ти залишаєшся на самоті, суворим, вимогливим свідком твоїх вчинків буде власне сумління» [Сухомлинський, 1988: с. 124]. Педагог наголошував, що «свідоме дотримання людиною обов'язку – це і є, на його думку, виявом свободи». Звертаючись до учнів, учений наголошував: «Ясне розуміння і суворе додержання свого обов'язку перед людьми – це твоя справжня свобода» і водночас застерігав: «Спробуй звільнити себе від обов'язку – і ти перетворишся на раба своїх примх. Чим людяніше, свідоміше ти додержуєш свого обов'язку перед людьми, тим більше береш ти з невичерпного джерела справжнього людського щастя – свободи» [Сухомлинський, 1976: с. 185].

Педагог добре розумів своїх школярів і їхні вчинки, але мудрий вчитель знав як правильно організувати виховний процес. Якщо в житті колективу немає нічого високого, якщо учень не бачить, не усвідомлює благородних, високих мотивів, що спонукають до діяльності, його вольова активність може вилитись навіть у погані вчинки. І навпаки, чим глибше перейнята діяльність колективу величними ідеями, тим виразніше прагнення підлітків до високоморальних вчинків, до суспільно – корисної діяльності. У своїх педагогічних роздумах педагог застерігав учнів: «З того, що людина робить не те, що вона повинна робити, не те, що треба робити, а те, що їй хочеться, починається моральне спустошення, розбещення і падіння» і дає одночасно педагогічну пораду: «Бійся духовного поневолення своїми бажаннями, якщо не тримати їх у шорах і не підпорядковувати повинності, ти перетворишся у безвільну істоту» [Сухомлинський, 1976: с. 185].

Відповідальність – філософське поняття, що відображає об'єктивний, історично конкретний характер взаємин між особистістю, колективом, суспільством з точки зору свідомого здійснення взаємних

Pedagogy

вимог. Залежно від суб'єкта відповідальних дій виділяється індивідуальна, групова, колективна відповідальність. В індивіда відповідальність формується як результат тих зовнішніх вимог, які до нього висуває суспільство, клас, даний колектив. Сприйняті індивідом вимоги стають внутрішньою основою мотивації його відповідальної поведінки, регулятором якої слугує сумління. Формування особистості передбачає виховання у неї почуття відповідальності, що стає її властивістю. Відповідальність – результат людського вчинку, що торкається самого суб'єкта. Людина стає по – справжньому вільною тільки тоді, коли оволодіє культурою свободи, пройде школу власної гідності, школу самоповаги, навчиться відповідати за свої вчинки. Як відомо, вільна людина – вибирає, невільна – підкоряється позову. Відповідальність виступає в даному випадку важливим морально-етичним регулятором між людських стосунків, стимулятором активної діяльності людей, запорукою праці та ініціативи [Богуш, 2013: с. 13].

На сьогодні педагогіка, насамперед, зацікавлена в пошуках ефективних шляхів виховання відповідальності у своїх вихованців. Виховати відповідальність особи за себе, за товариша, за доручену справу, за колектив – означає виховати особистість. Друг – якщо тільки це справжня дружба – стає частинкою тебе самого. Якщо ти бачиш у друга щось погане, не гідне вашої єдності, вашого прагнення до ідеального, скажи йому відверто про це. Ти повинен бути найсправедливішим суддею свого друга. Взаємна відповідальність, що осягає вашу дружбу, – найважливіше джерело вірності, відданості. Разом з тим взаємна відповідальність спонукає до самовиховання, самовдосконалення своїми власними силами.

Відповідальність обіймає проблему співвідношення здатності та можливості людини виступати суб'єктом (автором) своїх дій; здатність людини свідомо, добровільно виконувати певні вимоги й здійснювати поставлені перед нею завдання; здійснювати правильний вибір, досягати певного результату [Педагогічний словник, 2001: с. 49].

В. Сухомлинський постійно звертається до філософських законів і визначав, що «Учительська професія – це людинознавство, постійне проникнення в складний духовний світ людини, яке ніколи не припиняється. Прекрасна риса – повсякчас відкривати в людині нове, дивуватися новому, бачити людину в процесі її становлення – один із тих коренів, які живить покликання до педагогічної праці. Я твердо переконаний, що цей корінь закладений в людині в дитинстві й отрочстві, закладається і в сім'ї, і в школі.

Процес становлення людини довготривалий, і потребує від педагога і сили волі, і фізичного здоров'я, і духовної енергії, і постійного пошуку варіантів впливу на особистість школяра. Впливати на ці сфери можна тільки так само – розумом, почуттям, волею, переконаністю, самосвідомістю [Сухомлинський, 1988: с. 138].

У процесі творення нової школи сьогодні педагоги Павлиської школи спільно з учнями, шкільною громадою творять навчальне середовище, в якому панує відповідальна свобода. Вчителі створюють у класі атмосферу людяності. Розуміння, турботи і підтримки, а школярі відповідають на це живим зацікавленням, всезростаючою впевненістю в собі, незалежністю та творчою енергією. Отже, коли вчитель виступає, як реальна людина, як фасилітатор і виявляє розуміння і турботу стосовно до учнів, то вони засвоюють більше «базових» знань, умінь і навичок, а також виявляють творчі якості і здібності у процесі розв'язання різних завдань, тобто наочно підтверджується ефективність людино-центрованої філософії в учінні. В такій школі спостерігається також більш регулярне відвідування учнями занять, підвищення морального рівня школярів та шкільної атмосфери.

Узагальнюючи погляди В. Сухомлинського на співвідношення обов'язку і свободи, подамо поради, як його заповіт учням, заповіді якого ми знаходимо у його працях. Поради учням від великого педагога, директора школи:

– пам'ятай, одна з найтонших сфер духовного життя людини – вірність обов'язку людини перед людиною. З обов'язку людина завжди поступається чимось іншій людині;

– дорожити життям і свободою навчиться тільки той, хто в дитинстві досягнув мудрості обмеження своєї свободи і бажання;

– від найнезначніших, здавалося б, вчинків у повсякденному житті, від того, наприклад, що ти поступаєшся місцем у ліфті, у трамваї, в автобусі літній людині, – до великої людської відповідальності за життя, долю, майбутнє іншої людини, – в усьому твоєму житті мудрим повелителем твоїм хай буде повинність;

– пам'ятай, що велике горе людське починається із забуття обов'язку, спочатку у справах, здавалось би невеликих, а потім у більш значних;

– кожна людина повинна досягти тієї вершини, де вона, діючи так, як велить обов'язок, роблячи можливим те, що видається на перший погляд немислимим і недосяжним, виявляє велич духу, що здобувається, досягається і живе тільки в обов'язку і т.д. [*Богуш, 2013: с. 14*].

У праці «Народження громадянина» В. Сухомлинський пов'язує почуття відповідальності з почуттям совісті. Його педагогічним кредо у вихованні майбутніх громадян була така думка: «відповідальність перед колективом зливається з відповідальністю перед власною совістю. Там, де немає відповідальності перед колективом, писав він, – людина не знає голосу власної совісті [*Сухомлинський, 1977: с. 303*]. Водночас, на думку педагога, переконання, відповідальність, обов'язок і совість – це стрижень громадянської вихованості людини. Звертаючись до педагогів, учений писав: «Якщо вам вдалося досягти того, що дитині наодинці з собою стало соромно, соромно самій перед собою за свій осудливий вчинок, якщо

дитина прагне стати кращою, ніж нова є, якщо в її свідомості не тільки живе, але й стає власним переконанням уявлення про те, що краще, і що гірше, то це означає, що ви бачите наслідки своєї виховної роботи [Сухомлинський, 1977: с. 304].

Великий педагог, навіть, власного сина намагався виховати та навчити як школярів Павлівської середньої школи, даючи йому слушні поради у листах до сина: «Треба тонко відчувати три речі: можна, неможна і треба. Той, хто відчуває ці речі, має найважливішу особливість громадянина – почуття обов'язку. Обов'язок – це свобода в дії, це одухотворення людських вчинків благородною ідеєю, в ім'я чого я це роблю. Обов'язок і совість – ці моральні почуття становлять найважливішу рису, що вирізняє людину від тварину. Розвивай у себе людське любий сину! Спробуй виконати свій обов'язок і ти пізнаєш, що в тобі є [Сухомлинський, 1977: с. 618].

Висновки. Отже, позитивні зміни в початковій ланці середньої освіти відповідно до прийнятих законів, мають, ще більше уваги приділяти дитині як особистості, формування її пізнавальної мотивації, відчувати себе успішною та самостійною, свідомо відповідальною у позитивній психолого-педагогічній атмосфері сучасної школи. На сьогодні педагогічна спадщина В. Сухомлинського є і буде невичерпним джерелом знань для сучасників та порадиником для майбутнього покоління педагогів.

Зростаючі вимоги до виховання молодших школярів вимагають подальшої теоретичної та практичної розробки удосконалення засад освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти України враховуючи як надбання минулого країни поєднуючи його з європейським і світовому освітнім простором сучасності.

ЛІТЕРАТУРА

- Богущ, 2013* – Богущ А. Взаємозалежність свободи і відповідальності: погляд В.О. Сухомлинського. – Рідна школа. – № 8-9 (серпень-вересень). – 2013. – Режим доступу. – URL: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?...
- Вікіпедія, 2017* – Свобода // Вікіпедія. – Режим доступу. – URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Свобода2017>
- Волкова, 2001* – Волкова Н.П. Педагогіка : підручник. – К. : Академія, 2001. – 576 с.
- Даль, 1982* – Даль В. Толковий словарь / В.Даль. – М., 1982. – Т. IV. – С. 151.
- Нова українська школа, 2016* – Нова українська школа // Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу. – URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola2016>.
- Новий тлумачний словник української мови, 1999*. – Новий тлумачний словник української мови. – К. : Аконіт, 1999. – 436 с.
- Педагогічний словник, 2001* – Педагогічний словник / За ред. М.Д.Ярмаченка. – К. : Педагогічна думка, 2001. – 516 с.
- Сухомлинський, 1976* – Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину. Ставлення до людей і обов'язок перед ними / В.О.Сухомлинський // Вибр. тв.: у 5-ти томах. – Т.2. – К.: Рад. школа, 1976. – 246 с.
- Сухомлинський, 1977* – Сухомлинський В.О. Дисципліна і самодисципліна. Відповідальність перед колективом і перед собою / В.О. Сухомлинський // Вибр. тв.: у 5-ти томах. – Т.3. – К.: Рад. школа, 1977. – 184 с.

- Сухомлинський, 1977* – Сухомлинський В.О. Серце відаю дітям ; Народження громадянина ; Листи до сина / В. О. Сухомлинський ; [редкол. : Дзеверін О. Г. (голова), Грищенко М. М., Заволока С. П., Сухомлинська Г. І. [та ін.]] . – Київ : Радянська школа, 1977. – 670 с.
- Сухомлинський, 1976* – Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвинутої особистості / В.О. Сухомлинський // Вибр. твори : у 5-ти т. – К. : Рад. школа, 1976. – Т.1. – С. 56–192.

REFERENCES

- Bohush, 2013* – Bohush A. Vzajemozalezhnist svobody i vidpovidalnosti: pohliad V.O. Sukhomlynskooho. – Ridna shkola. – № 8–9 (serpen-veresen). – 2013. – Rezhym dostupu. – URL : irbis-nbu.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?...
- Vikipediia, 2017* – Svoboda // Vikipediia. – Rezhym dostupu. – URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Svoboda2017>
- Volkova, 2001* – Volkova N. P. Pedahohika : pidruchnyk. – K. : Akademiia, 2001. – 576 s. 5. Dal V., 1982. – Dal V. Tolkovy slovar / V. Dal. – M., 1982. – T. IV. – S. 151.
- Dal, 1982* – Dal V. Tolkovy slovar / V. Dal. – M., 1982. – T. IV. – S. 151.
- Nova ukrainska shkola, 2016* – Nova ukrainska shkola // Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. – Rezhym dostupu. – URL : <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola2016>.
- Novyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy., 1999.* – Novyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy. – K. : Akonit, 1999. – 436 s.
- Pedahohichni slovnyk, 2001* – Pedahohichni slovnyk / Za red. M.D.Iarmachenka. – K. : Pedahohichna dumka, 2001. – 516 s.
- Sukhomlynskyi, 1976* – Sukhomlynskyi V. O. Yak vykhovaty spravzhniu liudynu. Stavlennia do liudei i oboviazok pered nymy / V. O. Sukhomlynskyi. – Vybr. tv.: u 5-ty tomakh. – T.2. – K.: Rad. shkola, 1976. – 246 s.
- Sukhomlynskyi, 1977* – Sukhomlynskyi V.O. Dystsyplina i samodystsyplina. Vidpovidalnist pered kolektyvom i pered soboiu / V.O.Sukhomlynskyi. – Vybr. tv.: u 5-ty tomakh. – T.3. – K.: Rad. shkola, 1977. – 184 s.
- Sukhomlynskyi, 1977* – Sukhomlynskyi V.O. Sertse viddaiu ditiam ; Narodzhennia hromadianyna ; Lysty do syna / V. O. Sukhomlynskyi ; [redkol. : Dzeverin O. H. (holova), Hryshchenko M. M., Zavoloka S. P., Sukhomlynska H. I. [ta in.]] . – Kyiv : Radianska shkola, 1977. – 670 s.
- Sukhomlynskyi, 1976* – Sukhomlynskyi V.O. Problemy vykhovannia vsebichno rozvynenoї osobystosti / V. O. Sukhomlynskyi // Vybr. tv. : u 5-ty tomakh. – K. : Rad. shkola, 1976. – T.1. – S. 56–192.

УДК 37(091)(477)-051 Сухомлинський

Олена Тимченко, Ольга Литвин

РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті акцентовано увагу на педагогічній спадщині Василя Сухомлинського в контексті Концепції Нової української школи. Розглянуто педагогічні ідеї українського вчителя-творця, їх необхідність запровадження в освітній процес сучасної початкової школи, де вчитель – тьютор і модератор в індивідуальній траєкторії дитини. Проаналізовано останні дослідження і публікації щодо багатогранної педагогічної спадщини В. Сухомлинського. Доведено актуальність для сучасної компетентісно орієнтованої освіти умінь і навичок, виділених Сухомлинським, якими учень повинен оволодіти в школі. Показано роль і місце його педагогічних ідей у навчанні молодших школярів, яке ґрунтується на принципах самоцінності дитинства, створення безпечного освітнього середовища для розвитку й самореалізації особистості, визнання специфічних особливостей дитинства.

Ключові слова: педагог-гуманіст, нова українська школа, дитиноцентризм, педагогічні ідеї, початкова школа, компетентісно орієнтована освіта, цінність дитинства, розвивальне навчання, навчальне середовище.